

Pensions no contributives i assistència social

Jorge Pérez Pérez

PID_00204807

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. Els antecedents de la protecció no contributiva a Espanya	9
2. La protecció no contributiva i l'assistència social en la Constitució espanyola	12
3. La regulació de les pensions no contributives	14
4. La pensió d'invalidesa no contributiva: concepte i beneficiaris	17
5. La pensió de jubilació no contributiva: concepte i beneficiaris	20
6. Aspectes comuns a les pensions no contributives d'invalidesa i jubilació	22
6.1. Quantia de les pensions	22
6.2. El complement per a lloguer d'habitatge	23
6.3. Efectes econòmics, suspensió i extinció del dret a les pensions no contributives	24
6.4. Règim d'incompatibilitats i obligacions dels beneficiaris	27
6.5. Gestió de les pensions no contributives	28
7. Jurisprudència en matèria de pensions no contributives	30
8. L'assistència social	32
8.1. L'assistència social de la Seguretat Social o assistència social interna	32
8.2. L'assistència social a Catalunya: la renda mínima d'inserció (RMI)	33
Resum	37
Activitats	39
Exercicis d'autoavaluació	39
Solucionari	41

Bibliografia..... 42

Introducció

La configuració dels sistemes de la Seguretat Social a partir del model de William Beveridge comporta la superació dels mecanismes de protecció social orientats exclusivament als col·lectius que, com a conseqüència de l'exercici d'una activitat lucrativa o remunerada, tenen capacitat contributiva per a generar mecanismes de protecció específics davant l'actualització de determinats riscos. L'estructuració d'aquestes formes de protecció, que es va dur a terme mitjançant les denominades *assegurances socials*, va acabar per revelar la seva insuficiència per a aconseguir un objectiu més ambiciós, com és la protecció de tots els ciutadans davant la presència de diferents situacions de necessitat.

En aquest sentit, la Constitució espanyola de 1978 representa l'assumpció del principi d'universalitat com a bàsic en la configuració d'un sistema públic de Seguretat Social la principal finalitat del qual és garantir assistència i prestacions socials suficients per a tots els ciutadans. El mandat constitucional va requerir una reordenació de la normativa de Seguretat Social que permetés fer efectiva aquesta vocació de protecció universal, la qual cosa va comportar la publicació de la Llei 26/1990, de 20 de desembre, per la qual s'estableixen en la Seguretat Social prestacions no contributives. A aquesta llei la succeïren altres normes que van crear més àmbits de protecció subjectivament universals i, consegüentment, desvinculats de les circumstàncies professionals dels ciutadans i centrats en les situacions reals de necessitat que justifiquen la resposta protectora del sistema.

Les pensions no contributives de jubilació i invalidesa constitueixen el nucli central de la protecció no contributiva a Espanya, i han permès configurar una resposta econòmica a situacions en què la falta de recursos, unida a les necessitats derivades de l'edat o de la discapacitat, haurien pogut situar moltes persones en situacions socials properes a la marginalitat. Una bona prova d'això és que, segons les dades de l'Institut de Gent Gran i Serveis Socials (IMSERSO), al febrer del 2013 hi havia a Espanya un total de 250.913 perceptors de pensions de jubilació no contributiva i 195.041 perceptors de pensions d'invalidesa no contributiva. L'any 2012, els imports satisfets per a atendre tots dos col·lectius van superar els 2.250 milions d'euros, la qual cosa dóna una idea de la rellevància que, tant des del punt de vista social com des de l'econòmic, ha assolit la protecció social no contributiva a Espanya.

Aquest àmbit de protecció té dues peculiars característiques que el distingeix de manera molt evident respecte del nivell contributiu. D'una banda, es tracta de prestacions finançades amb càrrec a les partides pressupostàries específiques i, per tant, apartades del finançament intern del sistema de la Seguretat Social, basada en la recaptació de les quotes aportades pels subjectes obligats en els diferents règims que componen aquest sistema. De l'altra, l'accés

a aquest nivell no contributiu de protecció requereix, en tot cas, l'existència d'una situació real de necessitat, basada en l'existència de les circumstàncies que generen aquesta necessitat –vellesa o discapacitat o malaltia crònica– i en la justificació de la insuficiència econòmica que determina el reconeixement de prestacions reparadores d'aquestes situacions. En aquest últim aspecte, la diferència amb l'acció protectora del nivell contributiu és molt evident, ja que aquesta es basa, en la majoria dels casos, en l'existència de situacions de necessitat presumptes, establertes amb caràcter general pel legislador i que permeten l'accés a les prestacions sobre un fonament eminentment contributiu.

Una altra característica pròpia de l'acció protectora no contributiva és l'establiment de prestacions la quantia de les quals és uniforme en consideració a la situació de necessitat acreditada, sense valorar el mèrit contributiu previ. D'aquesta manera, les pensions no contributives tenen quanties úniques, establertes per les corresponents lleis de pressupostos generals de l'Estat i ajustades en cada cas a la situació de necessitat acreditada, mentre que en el nivell contributiu la quantia de les pensions està directament relacionada amb la carrera de cotització, i resulta determinant el temps efectivament cotitzat i l'import de les bases de cotització acreditades pel beneficiari.

Pel que fa a l'assistència social, es configura en la LGSS com un complement a les prestacions que configuren l'acció protectora del sistema de la Seguretat Social. La delimitació de l'abast d'aquest mecanisme complementari de protecció social no ha estat pacífica, i de vegades ha arribat a constituir una font de debat i conflicte entre els diferents poders territorials de l'Estat, molt especialment a l'hora de delimitar les possibilitats que les comunitats autònomes tenen d'estendre els beneficis de l'assistència social i les eventuais interferències que aquestes accions poden tenir amb l'àmbit de l'acció protectora contributiva del sistema públic de la Seguretat Social.

Així doncs, afrontarem l'estudi de dues de les prestacions no contributives més rellevants, les pensions d'invalidesa i les de jubilació, i determinarem el contingut, els requisits dels seus beneficiaris i el règim jurídic bàsic de cadascuna. A més, tractarem els aspectes fonamentals de la regulació de l'assistència social, i intentarem delimitar conceptualment aquest mecanisme de protecció social per tal de precisar-ne l'abast i el contingut.

Objectius

Amb l'estudi d'aquest mòdul, l'estudiant haurà de consolidar els objectius següents:

- 1.** Conèixer el contingut constitucional del nivell no contributiu de la Seguretat Social, i les conseqüències que es deriven en aquest àmbit de la configuració del sistema públic definit en l'article 41 de la CE.
- 2.** Examinar els precedents legislatius preconstitucionals que contenen normes de protecció social desvinculada del principi contributiu.
- 3.** Determinar els aspectes bàsics del règim jurídic de la pensió de jubilació no contributiva, incidint en els requisits dels beneficiaris i, molt especialment en els relacionats amb l'estat de necessitat real derivat d'una situació d'insuficiència econòmica.
- 4.** Determinar els aspectes bàsics del règim jurídic de la pensió d'invalidesa no contributiva, destacant-ne les principals diferències amb la protecció per incapacitat permanent i delimitant el concepte de discapacitat o malaltia crònica, bàsics en aquest àmbit de protecció.
- 5.** Exposar els mecanismes de determinació del dret i de la quantia de les pensions no contributiva, tant en casos de perceptors que formen part d'una unitat econòmica de convivència com en aquells en què no és així.
- 6.** Conèixer l'existència d'altres àmbits de protecció del nivell no contributiu, com ara les prestacions per raó de necessitat a favor dels espanyols residents a l'exterior i que han retornat.
- 7.** Determinar la regulació de l'assistència social, i també el seu abast i el seu contingut bàsic.
- 8.** Relacionar els aspectes més destacats de la regulació catalana en matèria d'assistència social.

1. Els antecedents de la protecció no contributiva a Espanya

Com hem assenyalat, malgrat que la LPNC implica la materialització del pas d'un sistema de Seguretat Social professional, basat en el principi contributiu, cap a un altre de base universal, en què la situació de necessitat i la suficiència de l'acció protectora constitueixen els pilars bàsics dels diferents mecanismes de protecció social, la veritat és que abans de l'aparició d'aquesta importantíssima norma ja s'havien produït intents d'extensió de l'àmbit d'aplicació del sistema més enllà dels límits estrictament contributius.

Fins i tot abans de l'entrada en vigor de la CE, l'article 41 de la qual consagra el principi d'universalitat, diverses normes havien creat mecanismes de resposta social, en forma de protecció econòmica, davant situacions de necessitat desvinculades de la realització prèvia d'activitats professionals i, consegüentment, del mèrit contributiu dels beneficiaris. El caràcter universal d'aquests incipients mecanismes no contributius ens porta a plantejar, juntament amb Desdentado Bonete, una de les qüestions bàsiques d'aquest tipus de protecció, que és la determinació de l'àmbit subjectiu a partir de dues possibilitats bàsiques: l'assignació universal de "demograntia" i l'assignació universal d'"assistència".

La primera d'aquestes possibilitats ens condueix a garantir a la totalitat de la població la protecció davant l'actualització d'una determinada contingència, amb independència de l'existència o no d'una situació real d'insuficiència econòmica per a afrontar la situació de necessitat. En aquest sentit, podem convenir que som davant l'opció més compassiva amb la universalitat subjectiva de l'acció protectora del sistema, si bé és cert que genera situacions de desproporció en la intensitat de la protecció econòmica, ja que el tracte és uniforme i independent de les mancances econòmiques prèvies. Davant aquesta tècnica demograntista, ha estat –i ho continua essent– més freqüent el disseny de marcs normatius de protecció social inspirats en les assignacions universals d'assistència, basades en la uniformitat dels criteris que garanteixen la resposta econòmica del sistema davant situacions de necessitat, però vinculant aquesta resposta a la constatació d'una falta o insuficiència de recursos econòmics que impedeixi l'autoprotecció per a superar aquestes situacions. Les nostres actuals pensions no contributives d'invalidesa i jubilació es basen en aquest principi assistencial, ja que inclouen entre els requisits dels beneficiaris el de l'acreditació de la insuficiència econòmica. No obstant això, hem tingut i continuem tenint en l'actualitat exemples d'àmbits de protecció no contributiva demograntistes, com ara les assignacions per fill a càrrec amb discapacitat, que s'atorguen universalment amb independència de la situació econòmica del beneficiari.

Doncs bé, aquesta dualitat en el plantejament no contributiu de protecció social és apreciable també en els dos principals precedents històrics que trobem en aquest àmbit, previs a la LPNC, i que analitzarem a continuació. Ens referim a les pensions assistencials que va regular la Llei 45/1960, de 21 de juliol de 1960, que va crear el Fons Nacional d'Assistència Social (LPA), i als subsidis de la Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'integració social dels minusvàlids (LISMI).

Cal tenir en compte que la disposició addicional vuitena de la Llei 39/2006, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (LD), va establir que les referències que en els textos normatius s'efectuaven a "minusvàlids" i a "persones amb minusvalidesa" s'han d'entendre realitzades a "persones amb discapacitat", cosa que obliga que a partir de la seva entrada en vigor les disposicions normatives elaborades per les administracions públiques utilitzin els termes *persona amb discapacitat* o *persones amb discapacitat* per a denominar-les.

La LPA i el Reial decret 2620/1981, de 24 de juliol, pel qual es regula la concessió d'ajudes del Fons Nacional d'Assistència Social a ancians i a malalts o a invàlids incapacitats per al treball, van regular mesures de protecció social de caràcter econòmic per a persones sense mitjans propis de subsistència davant situacions de necessitat derivades de l'edat o de la incapacitat. Així, s'oferia una protecció econòmica, de naturalesa assistencial, a les persones que no tenien recursos econòmics suficients ni familiars o organitzacions amb aquests recursos obligats a atendre-les, i que haguessin complert l'edat mínima establerta o bé estiguessin absolutament incapacitades per a tot tipus de treball. En el primer dels casos, l'edat inicialment establerta per a l'accés a aquestes ajudes era de seixanta-nou anys¹, si bé amb el temps es va anar reduint fins a la de seixanta-sis anys, que era la vigent en el moment en què aquestes pensions es van suprimir en implantar-se amb caràcter general les pensions no contributives de jubilació i invalidesa regulades en la LPNC.

⁽¹⁾Tingueu en compte que el 1960 a Espanya l'esperança de vida en néixer era precisament de seixanta-nou anys.

Pel que fa a la LISMI, a més de constituir en aquell moment el marc normatiu de referència en l'àmbit de la integració social de les persones amb discapacitat, i de ser-ho encara en l'actualitat, va introduir mecanismes específics de protecció social per a aquestes persones, entre els quals destaquen tres: el subsidi de garantia d'ingressos mínims (SGIM), el subsidi per ajuda de tercera personal (SATP) i el subsidi de mobilitat i compensació per despeses de transport (SMT). Tots constitueixen exemples de protecció no contributiva, és a dir, desvinculada de la cotització prèvia, i d'assignació universal de garantia de protecció amb independència de la capacitat econòmica dels beneficiaris. D'aquesta manera, som davant àmbits de protecció que van més enllà de les assignacions assistencials, ja que garanteixen els subsidis a tots els ciutadans en què concorrin les circumstàncies que els generen. En l'actualitat roman únicament vigent el tercer dels subsidis enumerats anteriorment, ja que la LPNC, en la disposició addicional novena, va suprimir el SGIM i el SATP.

La supressió d'aquests subsidis no va impedir, tal com estableix la disposició transitòria primera de la LPNC, que els qui abans de l'entrada en vigor ja tinguessin reconegut el dret a aquests, els continuaran percebent en els termes i les condicions que es preveuen en la legislació específica que els regula, tret que els interessats passin a percebre una pensió no contributiva. Pel que fa a les pensions assistencials regulades en la Llei de 21 de juliol de 1960, la LPNC es va limitar a establir-ne la incompatibilitat amb el reconeixement de pensions no contributives de jubilació o invalidesa. La supressió d'aquestes pensions

assistencials es produiria poc després, amb la publicació de la Llei 28/1992, de 24 de novembre, si bé també en aquest cas es va respectar el dret al manteniment de la percepció d'aquestes pensions als qui les tenien reconegudes abans de la seva supressió. Tant en el cas del SGIM i el SATP de la LISMI, com en el de les pensions assistencials de la LPA, els imports econòmics de tots ells no han estat objecte de revisió des del moment de la seva supressió, de manera que en l'actualitat es mantenen en 149,86 euros per a les pensions assistencials i el SGIM, i en 58,45 euros per al SATP.

2. La protecció no contributiva i l'assistència social en la Constitució espanyola

És inqüestionable que la introducció del nivell no contributiu en el nostre sistema de la Seguretat Social es produeix com a conseqüència de l'exigència constitucional d'universalitat. Així, l'article 41 de la CE exigeix als poders públics el manteniment d'un règim públic de Seguretat Social "per a tots els ciutadans", que garanteixi una acció protectora suficient davant l'existència de situacions de necessitat. Lluny queden els plantejaments assistencialistes de la Constitució republicana de 1931, que es limitava a exigir a l'Estat la prestació d'"assistència als malalts i ancians, protecció a la maternitat i a la infància", o la de les normes fonamentals del franquisme, que reconeixien "als treballadors" el dret a l'assistència en els casos de vellesa, mort, malaltia, maternitat, accidents del treball, invalidesa o atur forçós.

Com ja hem vist, en el moment en què es publica la CE, la protecció social a Espanya era essencialment contributiva, i centrava els esforços a compensar amb prestacions econòmiques proporcionals els esforços realitzats pels cotitzadors. No cal dir que un plantejament tan marcadament professional va produir un manifest desequilibri en la protecció social d'un país on, fins aquell moment, la presència de discriminacions per raó de sexe en el mercat de treball no solament era evident, sinó que estava consagrada en la mateixa legislació. Aquells desequilibris, fruit d'una legislació laboral marcadament discriminadora amb la dona i d'un sistema de protecció social centrat exclusivament en els treballadors, continuen provocant en l'actualitat diferències notables en la intensitat de la protecció que atorga el nostre sistema de Seguretat Social, ja que, si bé és cert que ara està dotat de notables dosis d'universalitat a partir de la introducció de les pensions no contributives, no ho és menys que la qualitat d'aquesta protecció és força lluny de l'ideal de suficiència que enuncia el mateix article 41 de la CE.

Sigui com sigui, és innegable la transcendència històrica i social que la publicació de la CE té en el nostre sistema de protecció social, en el qual marca un punt d'inflexió cap a mecanismes universals i cap a la consecució de la igualtat de tracte i l'absència de discriminacions també en aquest àmbit, aspectes aquests últims en què el sistema de Seguretat Social ha demostrat exercir un paper molt destacat.

Com ja s'ha comentat, aquesta evolució del nostre sistema de Seguretat Social es manifesta de manera determinant amb la publicació de la LPNC, el contingut de la qual s'incorporaria posteriorment al vigent ext refós de la LGSS.

D'altra banda, la CE fa esment específic a l'assistència social, si bé únicament des del punt de vista competencial, ja que l'article 148.1 estableix que les comunitats autònomes poden assumir competències en aquesta matèria, per oposició a les declarades competència exclusiva de l'Estat en l'article 149, entre les quals hi ha la legislació bàsica i el règim econòmic de la Seguretat Social. Sense una altra referència constitucional a l'assistència social, no és possible configurar-ne el contingut a partir del contingut de la carta magna, però és rellevant, des del punt de vista de la distribució territorial de competències, la delimitació de tots dos conceptes –el de Seguretat Social i el d'assistència social– per a evitar conflictes competencials en l'àmbit de la protecció social, cosa que d'altra banda és molt freqüent en la pràctica. Al final d'aquest tema tractarem aquesta qüestió, i abordarem els continguts de l'assistència social i el seu desplegament específic en l'àmbit de la Comunitat Autònoma de Catalunya.

3. La regulació de les pensions no contributives

La introducció de les pensions no contributives en el sistema espanyol de Seguretat Social es duu a terme, com ja hem vist, amb la publicació de la Llei 26/1990. Aquesta LPNC té com a principal objectiu l'establiment i la regulació d'un nivell no contributiu de prestacions econòmiques del sistema de la Seguretat Social, com a desplegament del principi rector que conté l'article 41 de la CE, i que completa les reformes bàsiques del sistema iniciades amb la Llei 26/1985, de 31 de juliol, de mesures urgents per a la racionalització de l'estructura i de l'acció protectora de la Seguretat Social, el preàmbul de la qual ja preveia que el següent pas hauria de ser:

“Una regulació unitària de les diferents accions dels poders públics per a integrar-les en un nivell no contributiu de pensions en favor dels ciutadans que es trobin en situació de necessitat protegible i no tinguin recursos econòmics propis suficients per a la seva subsistència”.

Per tant, en l'essència mateixa de la creació del nivell no contributiu està l'orientació cap a la protecció de persones sense recursos econòmics propis quan, com a conseqüència de diferents circumstàncies relacionades amb l'edat o amb la discapacitat, es trobin en situacions de necessitat que no puguin afrontar per si mateixes, i pels quals els mecanismes assistencials fins llavors existents resultaven manifestament insuficients.

Pel que fa al finançament, en la LPNC s'estableix un principi, que posteriorment es generalitzarà amb la Llei 24/1997, de 15 de juliol, de consolidació i racionalització del sistema de la Seguretat Social, i que no és cap altre que el de la separació de fonts de finançament. En efecte, les prestacions no contributives que s'implanten per mitjà d'aquesta LPNC es financen mitjançant aportacions de l'Estat al pressupost de la Seguretat Social, en correspondència amb la naturalesa de la protecció i com a expressió de la solidaritat general amb les persones amb menys recursos. L'article 86.2 de la vigent LGSS, en la redacció que en fa l'esmentada Llei 24/1997, consagra aquest principi en desvincular el nivell no contributiu de la Seguretat Social del finançament mitjançant les quotes aportades per empresaris i treballadors.

Per tant, la LPNC representa una ampliació de l'àmbit subjectiu del sistema de la Seguretat Social, de manera que es garanteix a les persones compreses en el camp d'aplicació d'aquest, o bé perquè duen a terme una activitat professional, o bé perquè compleixen els requisits exigits en la modalitat no contributiva, i als familiars o assimilats que tinguin al seu càrrec, la protecció adequada davant les diferents situacions de necessitat. La LPNC, per a dur a terme aquesta ampliació, introdueix en el sistema dues noves prestacions, de natu-

ralesa no contributiva totes dues i la finalitat de les quals és la protecció universal davant les situacions de vellesa (pensió de jubilació no contributiva) i d'incapacitat (pensió d'invalidesa no contributiva). A més, s'amplia la protecció no contributiva per fill a càrrec i es dota d'un grau més alt d'universalitat, procés que culmina amb la Llei 52/2003, de 10 de desembre, de disposicions específiques en matèria de Seguretat Social, d'acord amb la qual a partir de l'1 de gener de 2004 totes les prestacions econòmiques familiars passen a tenir naturalesa no contributiva.

La LPNC va ser desplegada pel Reial decret 357/1991, de 14 de març, que a més de contenir una normativa precisa sobre el contingut de les pensions de jubilació i invalidesa no contributives, introdueix determinats aspectes procedimentals d'acord amb la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú. Aquest reial decret també aborda un dels aspectes que són més complexos en la pràctica, com és la determinació de l'existència de discapacitat o malaltia crònica a efectes de les pensions d'invalidesa no contributiva. La complexitat d'aquesta qüestió no resulta directament de la normativa reguladora de les pensions no contributives, sinó de la del mateix concepte de discapacitat i de la imprecisa regulació que aquest ha tingut sempre en la nostra legislació.

En l'actualitat, per tant, la normativa reguladora de les pensions no contributives es troba en el vigent text refós de la LGSS, i més concretament en els articles 136, 144 a 149 (invalidesa) i 167 a 170 (jubilació), i en el ja esmentat Reial decret 357/1991. Tractant-se del nivell no contributiu del sistema de la Seguretat Social, aquesta normativa es veu complementada cada any amb la corresponent Llei de PGE, que conté la regulació dels aspectes econòmics relacionats amb els requisits dels beneficiaris i l'import de les prestacions. El 2013, la norma reguladora d'aquests aspectes és la Llei 17/2012, de 27 de desembre, de PGE per a l'any 2013.

Per finalitzar aquest apartat, cal assenyalar que l'article 7.4 de la LGSS estableix la possibilitat que, en el marc dels sistemes de protecció social pública, s'estableixin mesures de protecció social en favor dels espanyols no residents a Espanya, d'acord amb les característiques dels països de residència. Aquesta previsió ha permès generar altres àmbits de protecció no contributiva relacionats amb la protecció de les situacions de necessitat derivades de l'edat i de la incapacitat. Especial esment mereixen, en aquest sentit, les prestacions per raó de necessitat a favor dels espanyols residents a l'exterior i que han retornat, regulades en el Reial decret 8/2008, d'11 de gener, que desplega el que estableix l'article 19 de la Llei 40/2006, de 14 de desembre, de l'estatut de la ciutadania espanyola a l'exterior. Aquesta norma introdueix, amb naturalesa no contributiva, prestacions econòmiques per ancianitat i per incapacitat absoluta per a tot tipus de treball, a més del dret a l'assistència sanitària, a favor

d'espanyols que, per motius econòmics, laborals o de qualsevol altra naturalesa, van sortir del país i van establir la residència a l'estranger, sempre que compleixin els requisits establerts en el Reial decret 8/2008.

4. La pensió d'invalidesa no contributiva: concepte i beneficiaris

L'article 136.2 de la LGSS defineix la **invalidesa no contributiva**, entenent per aquesta situació la constituïda per les deficiències, previsiblement permanents, de caràcter físic o psíquic, congènites o no, que anul·lin o modifiquin la capacitat física, psíquica o sensorial dels qui les pateixen.

En el paràgraf primer del mateix precepte es defineix la incapacitat permanent contributiva, i resulten apreciables les diferències entre aquesta i la invalidesa, especialment quant al caràcter congènit o no de les lesions, ja que en el nivell contributiu únicament es tenen en compte les reduccions anatòmiques o funcionals existents en la data de l'afiliació de l'interessat quan es tracti de persones amb discapacitat i que després de l'afiliació aquestes reduccions s'hagin agreujat, i hagin provocat per si mateixes o per concurrència amb noves lesions o patologies una disminució o anul·lació de la capacitat laboral que tenia l'interessat en el moment de l'afiliació.

De la definició legal de la invalidesa no contributiva deriven alguns aspectes que requereixen certes puntualitzacions. Així, en primer lloc, cal assenyalar que la referència a les "deficiències" s'ha d'entendre en sentit ampli, tal com figura en la Classificació internacional de deficiències, discapacitats i minusvalideses (Organització Mundial de la Salut, 1980), revisada per la Classificació internacional del funcionament, de la discapacitat i de la salut, que les defineix com a problemes en les funcions o estructures corporals, com ara una desviació significativa o una pèrdua. A més, les referències al caràcter físic o psíquic d'aquestes deficiències s'han d'entendre també en sentit ampli, relatiu a qualsevol limitació o pèrdua en les funcions o estructures corporals. Finalment, la conseqüència d'aquestes deficiències, que poden ser congènites o no, ha de ser necessàriament una anul·lació de la capacitat dels qui les pateixen. Aquesta limitació de la capacitat ha de ser, encara que no es digui expressament en la LGSS, significativa, ja que ha de constituir, almenys, una modificació de la capacitat física, psíquica o sensorial dels qui pateixen les deficiències. No obstant això, i a diferència del que passa amb la incapacitat permanent del nivell contributiu, en la invalidesa no contributiva no hi ha graus, de manera que es fixa el llindar a partir del qual s'entén que es produeix aquesta afectació significativa en la capacitat, i es dissenya un marc de protecció uniforme a partir d'aquest punt.

Recordem que la incapacitat permanent del nivell contributiu presenta quatre graus (parcial, total, absoluta i gran invalidesa) que, al seu torn, representen quatre intensitats di-

ferents i creixents de protecció, de manera que les prestacions econòmiques varien notablement en funció del grau d'incapacitat que es presenta.

Pel que fa als requisits dels beneficiaris, l'article 144 de la LGSS enumera els següents:

a) Tenir més de divuit i menys de seixanta-cinc anys d'edat, en la data de la sol·licitud.

b) Residir legalment en territori espanyol i haver-ho fet durant cinc anys, dos dels quals han de ser immediatament anteriors a la data de sol·licitud de la pensió. Cal assenyalar que els períodes de residència en països de la UE, espai econòmic europeu o Suïssa, s'equiparen als complerts a Espanya. D'altra banda, la residència continuada en territori espanyol no es considera interrompuda per absències inferiors a noranta dies en cada any natural, ni per les que es derivin d'una malaltia, degudament justificades.

c) Estar afectats per una discapacitat o per una malaltia crònica, en un grau igual o superior al 65%. El grau de discapacitat es determina aplicant-hi els barems del Reial decret 1971/1999, de 23 de desembre, que ha estat modificat pel Reial decret 1364/2012, de 27 de setembre; en aquesta valoració s'han de tenir en compte, a més de les deficiències que presenti l'interessat, els factors socials complementaris que puguin incidir en la modificació de la capacitat. Una vegada feta la valoració, el grau de discapacitat s'expressa en forma percentual.

Cal tenir en compte que la disposició addicional novena de la Llei 40/2007, de 4 de desembre, de mesures en matèria de Seguretat Social, va establir que s'entén que estan afectades per una discapacitat en un grau igual o superior al 65% les persones que judicialment hagin estat declarades incapaces.

d) No tenir rendes o ingressos suficients. Sens dubte, aquest és el requisit més complex de determinar i el que situa aquesta prestació en l'àmbit que hem definit com d'universalitat assistencial, ja que vincula la protecció a la falta o insuficiència de recursos econòmics propis per part de l'interessat.

Per a determinar si es compleix o no el requisit de falta de rendes, la norma estableix dos límits d'ingressos, un d'individual i un altre de familiar, que ha de complir el beneficiari. El primer d'aquests límits implica que s'hi apreciarà la insuficiència econòmica que dóna dret a la protecció no contributiva per invalidesa quan els ingressos o les rendes del beneficiari, en còmput anual, siguin inferiors a la quantia que estableix la corresponent Llei de PGE. Per a l'any 2013, la Llei 17/2012, de 17 de desembre, i el Reial decret llei 29/2012, de 28 de desembre, han regulat aquest límit econòmic, que ha quedat establert en 5.108,60 euros anuals.

En cas que el beneficiari compleixi aquest requisit individual de falta d'ingressos o rendes suficients i formi part d'una unitat econòmica de convivència (UEC), s'exigeix a més que la suma de l'import de les rendes o dels ingressos anuals de tots els membres del seu UEC sigui inferior a la quantia, en còmput anual, de la pensió, més el resultat de multiplicar el 70% d'aquesta

xifra pel nombre de convivents, menys un. Ara bé, si entre els familiars consanguinis amb els quals conviu el beneficiari es troba algun de primer grau (pares o fills), el límit que hem assenyalat anteriorment s'incrementa en dues vegades i mitja.

Exemple

Suposem que en un domicili conviu una persona de trenta anys d'edat, que sempre ha residit a Espanya, afectada per una discapacitat del 70% i sense ingressos o recursos econòmics de cap tipus, amb la seva mare, que tampoc no té ingressos, i el seu germà, que té uns ingressos anuals de 20.000 euros. En aquest cas, es compleix el primer dels límits d'ingressos, ja que el beneficiari no té recursos econòmics, i també el segon, ja que el límit de recursos de la UEC, en aquest cas, és l'import de la pensió (5.108,60 euros) incrementat un 70% per cada membre de la UEC, exclòs el mateix beneficiari (un total de dos en aquest supòsit) i finalment multiplicat per 2,5:

$$5.108,60 (+ 70\%) (+ 70\%) \times 2,5 = 30.651,60 \text{ euros (superior als ingressos de la UEC)}$$

A aquests efectes, cal tenir en compte que es considera que hi ha UEC en tots els casos de convivència d'un beneficiari amb altres persones, siguin o no beneficiàries, unides amb aquell per matrimoni o per llaços de parentiu de consanguinitat fins al segon grau; l'article 13 del Reial decret 357/1991 inclou també el parentiu per adopció. Pel que fa als ingressos computables a l'hora de determinar si es compleixen o no els límits de recursos establerts, s'han de tenir en compte qualssevol béns i drets, derivats tant del treball com del capital, i els de naturalesa prestacional –excepte assignacions periòdiques per fills a càrrec, el SMT de la LISMI, i les prestacions regulades en la LD–, i els rendiments efectius dels béns mobles o immobles. En aquest últim cas, si no hi ha rendiments efectius, es valoren segons les normes establertes per a l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF).

Finalment, l'article 144 de la LGSS conté una excepció a la regla que hem establert per a determinar el límit d'ingressos o rendes dels beneficiaris de pensions d'invalidesa no contributiva. Així, quan un d'aquests beneficiaris sigui contractat per compte d'altri, s'estableixi per compte propi o s'aculli als programes de renda activa d'inserció (RAI) per a treballadors aturats de llarga durada de més de quaranta-cinc anys, recuperarà automàticament, si escau, el dret a la pensió d'invalidesa no contributiva quan, respectivament, s'extingeixi el seu contracte, deixi de dur a terme la seva activitat laboral o cessi en el programa de RAI. A aquests efectes no s'han de tenir en compte, en el còmput anual de les rendes, les que hagi percebut en virtut de l'activitat laboral per compte d'altri, pròpia o per la seva integració en el programa de RAI en l'exercici econòmic en què es produeixi l'extinció del contracte o el cessament en l'activitat laboral o en el programa esmentat.

5. La pensió de jubilació no contributiva: concepte i beneficiaris

En aquest cas, la regulació apareix continguda en els articles 167 a 170 de la LGSS, i en els articles 8 i 9 del Reial decret 357/1991. El règim jurídic de la pensió de jubilació no contributiva no difereix del de la d'invalidesa, si bé canvien els requisits dels beneficiaris, que són els següents:

- a) Haver complert els seixanta-cinc anys d'edat.
- b) Residir legalment en territori espanyol i haver-ho fet durant deu anys entre l'edat de setze anys i la de meritació de la pensió, dels quals dos han de ser consecutius i immediatament anteriors a la sol·licitud de la pensió.
- c) No tenir rendes o ingressos suficients en els mateixos termes establerts per a la pensió d'invalidesa no contributiva.

No obstant això, cal fer algunes puntualitzacions. La primera fa referència al requisit de l'edat, que en el cas de la pensió de jubilació és determinant, en el sentit que, una vegada s'ha arribat a l'edat de seixanta-cinc anys, l'àmbit de protecció sempre és el de la jubilació no contributiva, encara que el beneficiari pugui estar afectat per una discapacitat o una malaltia crònica. D'aquesta manera, no es procedeix al reconeixement d'una pensió d'invalidesa no contributiva quan el sol·licitant tingui l'edat exigida per a l'accés a la pensió de jubilació no contributiva.

També sobre l'edat cal assenyalar que, malgrat que l'entrada en vigor de la Llei 27/2011, d'1 d'agost, sobre actualització, adequació i modernització del sistema de la Seguretat Social, ha representat un increment gradual de l'edat d'accés a la pensió de jubilació contributiva, que l'any 2027 serà de seixanta-set anys per als qui no tinguin una carrera completa de cotització –trenta-vuit anys i sis mesos arribada aquella data– la veritat és que en el nivell no contributiu no s'ha modificat l'edat d'accés a la pensió de jubilació, que es continua mantenint, en tots els casos, en seixanta-cinc anys.

Finalment, per a complir el requisit de residència es tenen en compte les mateixes circumstàncies que hem exposat per a la invalidesa no contributiva. Cal afegir que, en tots dos casos, no és procedent el prorrateig de les pensions no contributives quan s'hagin complert períodes de residència en diferents països de la UE, ja que el Reglament CEE 1408/1971, del Consell, de 14 de juny, determina que correspon al lloc de residència del beneficiari l'abonament íntegre de la pensió de què es tracti. D'altra banda, també respecte de totes dues pensions i per aplicació del mateix Reglament comunitari, si un beneficiari s'absenta del territori espanyol durant més de 90 dies sense justificar cap

malaltia, encara que pugui acreditar que s'ha mantingut en un altre país de la UE, perd el dret a la pensió no contributiva a Espanya, ja que no s'aplica a aquestes pensions el principi d'exportabilitat de les prestacions.

6. Aspectes comuns a les pensions no contributives d'invalidesa i jubilació

En aquest apartat analitzarem aspectes de les pensions d'invalidesa i jubilació no contributives en els quals comparteixen règim jurídic.

6.1. Quantia de les pensions

Tant en el cas de la pensió d'invalidesa com en la de jubilació no contributives, el càlcul de l'import de la pensió es fa a partir de la quantia establerta en la Llei de PGE. Recordem que, per a l'any 2013, la Llei 17/2012, de 27 de desembre, estableix aquest import, una vegada aplicada la corresponent actualització prevista en el Reial decret llei 29/2012, de 28 de desembre, en 5.108,60 euros anuals, és a dir, 364,90 mensuals, que s'abonen en dotze mensualitats ordinàries i dues d'extraordinàries, durant els mesos de juny i novembre. Per tant, en el cas d'un únic beneficiari d'una pensió no contributiva, ja sigui aquesta d'invalidesa o de jubilació i tant si hi ha UEC com si no, l'import d'aquesta pensió és de 5.108,60 euros anuals, amb les excepcions que veurem més endavant.

En cas que en una mateixa UEC hi hagi més d'un beneficiari amb dret a alguna pensió no contributiva, la quantia de cadascuna d'aquestes pensions és determinada pel resultat de dividir entre el total de beneficiaris l'import de la pensió incrementat en un 70% per cada beneficiari a partir del segon. D'aquesta manera, resulten els imports que es reflecteixen en el quadre següent:

Nre. de beneficiaris	Anual €	Mensual €
2	4.342,31	310,17
3	4.086,88	291,92

D'altra banda, per a determinar l'import final de la pensió no contributiva una vegada realitzats els càlculs indicats anteriorment, ja sigui per a un o per a diversos beneficiaris dins d'una mateixa UEC, cal tenir en compte les rendes o els ingressos anuals de cada beneficiari. En cas que el beneficiari no tingui rendes o ingressos o que aquests no excedeixin el 25% de la quantia de la pensió, l'import d'aquesta no es veurà afectat. No obstant això, si excedeixen aquest 25%, es dedueix de l'import de la pensió no contributiva el dels ingressos o rendes del beneficiari que superin aquest percentatge. Si l'import total de les rendes o els ingressos de la UEC –computant els del beneficiari o beneficiaris, incloent-hi les pensions no contributives que percebin, i els de la resta dels seus membres– supera el corresponent límit d'acumulació de recursos, la pensió o les pensions es reduiran, en la mateixa proporció totes elles, fins a no superar aquest límit. En tot cas, l'import mínim d'una pensió no contributiva

no pot ser inferior al 25% de la quantia de la pensió establerta en la Llei de PGE. D'aquesta manera, l'import mínim d'una pensió no contributiva l'any 2013 és de 1.277,15 euros anuals, és a dir, 91,23 euros mensuals.

D'altra banda, cal tenir en compte que si el percepcor d'una pensió no contributiva inicia una activitat lucrativa, durant els quatre anys següents a l'inici d'aquesta activitat la suma de la quantia de la pensió no contributiva i la dels ingressos obtinguts per l'activitat duta a terme no pot ser superior, en còmput anual, a l'import, també en còmput anual, de l'IPREM vigent a cada moment. L'any 2013 l'import anual de l'IPREM és de 6.390,13 euros. En cas que s'excedeixi aquesta quantia, es minora l'import de la pensió en el 50% de l'excés sense que, en cap cas, la suma dels imports de la pensió i dels ingressos pugui superar 1,5 vegades l'IPREM anual vigent.

L'article 145.6 de la LGSS estableix un supòsit específic d'increment de l'import de les pensions no contributives. Es tracta dels casos en què una persona que compleix tots els requisits per al reconeixement d'una pensió no contributiva i que està afectada per una discapacitat o malaltia crònica en un grau igual o superior al 75% i que, com a conseqüència de pèrdues anatòmiques o funcionals, necessita el concurs d'una altra persona per a fer els actes més essencials de la vida, com vestir-se, desplaçar-se, menjar o altres d'anàlegs. En aquests supòsits, el beneficiari té dret a un complement equivalent al 50% de l'import de la pensió corresponent. L'any 2013, l'import d'aquest complement és de 2.554,30 euros, de manera que per a aquestes persones l'import total de la pensió, si no es tenen rendes o aquestes no superen el 25% de l'import de la pensió i no s'excedeix el límit d'ingressos de la UEC, és de 7.662,90 euros anuals, és a dir, 547,35 euros mensuals.

Finalment, cal assenyalar que en el cas que correspongui reduir l'import d'una pensió no contributiva perquè la suma de la quantia de la pensió i la dels ingressos obtinguts pel beneficiari com a conseqüència de la realització d'una activitat lucrativa excedeix l'import de l'IPREM anual, el complement per necessitat d'una altra persona a què hem fet referència anteriorment no experimenta cap reducció.

6.2. El complement per a lloguer d'habitatge

El Reial decret 1400/2007, de 29 d'octubre, estableix les normes per al reconeixement d'un complement als titulars de pensió de jubilació i invalidesa de la Seguretat Social, en la modalitat no contributiva, que resideixin en un habitatge llogat. Aquest complement es va recollir per primera vegada en la Llei de PGE per a 2007, que va ser la Llei 42/2006, de 28 de desembre, i va ser modificat per la Llei 51/2007, de 26 de desembre, de PGE per al 2008.

En la Llei de PGE per a 2007 es crea un complement de pensió adreçat als pensionistes de jubilació i invalidesa de la Seguretat Social, en la modalitat no contributiva, que acreditin fefaentment que no tenen cap habitatge en propi-

etat i que resideixen de manera habitual en un habitatge llogat per propietaris que no tinguin amb el beneficiari cap relació de parentiu fins al tercer grau. Sobre la base dels requisits fixats legalment per a l'accés a aquest complement de pensió, el Reial decret 1400/2007 ha establert els següents:

- a) Tenir reconeguda una pensió de jubilació o invalidesa de la Seguretat Social en la modalitat no contributiva, en la data de la sol·licitud.
- b) No tenir cap habitatge en propietat.
- c) Ser l'arrendatari de l'habitatge en la data de la sol·licitud. Si en el mateix habitatge llogat conviuen dues o més persones que tinguin reconeguda una pensió de la Seguretat Social en la modalitat no contributiva, només té dret a aquest complement qui sigui el titular del contracte d'arrendament o, si són diversos, el primer d'ells.
- d) No tenir cap relació de parentiu fins al tercer grau amb l'arrendador de l'habitatge llogat.
- e) Tenir fixada la residència habitual en l'habitatge llogat. Aquest requisit s'entén complert quan aquest habitatge és el domicili habitual del pensionista que és titular de l'arrendament. A aquest efecte, s'entén que l'habitatge és el domicili habitual del pensionista quan la vigència de l'arrendament no sigui inferior a un any i hi hagi residit durant un període mínim de cent vuitanta dies l'any de la meritació del complement esmentat, sempre que durant aquest període hagi percebut la corresponent pensió no contributiva.

Pel que fa a la quantia d'aquest complement de pensió, la Llei de PGE per a 2007 la va fixar inicialment en 350 euros anuals. Aquest import s'ha anat incrementant des de llavors, de manera que per a l'any 2013 la Llei de PGE l'ha establert en 525 euros anuals.

6.3. Efectes econòmics, suspensió i extinció del dret a les pensions no contributives

Cal començar assenyalant que les pensions no contributives generen drets econòmics per mensualitats naturals completes, de manera que en el moment del reconeixement inicial d'una d'aquestes pensions, els seus efectes econòmics s'han de traslladar al primer dia del mes següent a aquell en què es va presentar la sol·licitud. Conseqüentment, en el moment en què es produeix una de les causes d'extinció del dret a la pensió no contributiva, els efectes econòmics d'aquesta s'han de mantenir fins a l'últim dia del mes en què s'hagi produït aquesta causa.

D'altra banda, cal tenir en compte que, a més dels drets econòmics inherents al reconeixement d'una pensió no contributiva, el beneficiari té dret a l'assistència sanitària de la Seguretat Social i l'accés als serveis socials que, amb

caràcter general, s'estableixen per a tots els pensionistes del sistema. El dret a l'assistència sanitària comporta, lògicament, el corresponent a les prestacions farmacèutiques, i en aquest sentit és significatiu que els beneficiaris de pensions no contributives queden exempts de l'abonament dels imports derivats del denominat *copagament farmacèutic* que ha introduït el Reial decret llei 16/2012, de mesures urgents per a garantir la sostenibilitat del sistema nacional de salut i millorar la qualitat i la seguretat de les seves prestacions. Així doncs, els beneficiaris de pensions no contributives estan exempts de fer les aportacions econòmiques que preveu aquesta norma per a l'obtenció de medicaments prescrits mitjançant la corresponent recepta mèdica oficial.

Pel que fa a la suspensió del dret a les pensions no contributives, cal recordar que l'article 144.1 de la LGSS preveu que els beneficiaris d'una pensió no contributiva que siguin contractats per compte d'altri, que s'estableixin per compte propi o que s'acullin als programes de RAI per a treballadors aturats de llarga durada de més de quaranta-cinc anys, recuperen automàticament el dret a la pensió quan cessin en les activitats o el programa. En aquests casos no es tenen en compte, en el còmput anual de les seves rendes l'any en què es produeixi el cessament, les que hagin percebut en virtut de l'activitat o integració en el programa de RAI.

En relació amb l'extinció de les pensions no contributives, cal assenyalar que es produeix quan es deixa de complir algun dels requisits que la LGSS estableix per a cadascuna. Són causes d'extinció que afecten tots els tipus de pensions no contributives les següents:

- La defunció de l'interessat.
- Disposar d'ingressos o rendes suficients, ja sigui per part del mateix beneficiari o per part de la UEC quan, en un cas o un altre, se superi el límit d'ingressos o rendes establert legalment.
- La pèrdua de la residència legal a Espanya.
- El trasllat de residència fora de territori espanyol, encara que sigui a un altre estat membre de la UE, per un temps superior a noranta dies al llarg de cada any natural, tret que les absències estiguin motivades, i degudament justificades, per raons de malaltia.

No obstant això, no és causa d'extinció de la pensió no contributiva reconeguda per invalidesa el compliment de l'edat de seixanta-cinc anys, sinó que a partir d'aquest moment la pensió es passa a denominar de *jubilació*, sense que la nova denominació impliqui cap modificació respecte de les condicions de la prestació que es percebia.

Pel que fa a la pensió d'invalidesa no contributiva, constitueix causa específica d'extinció del dret a aquesta la millora de la situació de discapacitat o malaltia crònica, quan resulti un grau inferior al 65%. En aquest sentit, el Reial decret 357/1991 estableix que el grau de discapacitat o malaltia crònica és revisable, mentre el beneficiari no hagi complert els seixanta-cinc anys, per alguna de les causes següents:

- Agreujament o millora de la situació de discapacitat o malaltia crònica.
- Variació dels factors socials complementaris.
- Error de diagnòstic o en l'aplicació del barem corresponent.

Si, com a conseqüència d'una revisió de grau derivada d'alguna d'aquestes causes, es determina que aquest queda situat per sota del 65%, la conseqüència és l'extinció de la pensió d'invalidesa no contributiva. El procediment per a aquesta revisió s'ha de dur a terme d'ofici, o bé a instància de l'interessat.

Perquè el procediment de revisió el faci d'ofici l'IMSERSO o, en el cas de Catalunya, l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS), en la proposta de l'òrgan de qualificació de la discapacitat o malaltia crònica s'ha d'establir, quan escaigui en consideració a les circumstàncies concurrents, el termini màxim en què s'ha d'efectuar la primera revisió. Posteriorment, en cadascuna de les revisions que s'efectuïn s'ha de determinar, si escau, la data de la revisió següent.

D'altra banda, la primera revisió del grau de discapacitat o malaltia crònica la pot instar l'interessat, una vegada que hagin transcorregut dos anys des de la data en què s'hagi reconegut aquest grau. Les posteriors revisions es poden instar al cap d'un any des de la data de la resolució que hagi resolt la petició de revisió anterior, si bé aquests terminis no són aplicables quan s'acrediti suficientment la variació dels factors personals o socials valorats. Tant la revisió a instància de l'interessat com la revisió d'ofici s'han de dur a terme d'acord amb el procediment previst per al reconeixement de les pensions no contributives.

Per acabar, cal assenyalar que els efectes econòmics de les revisions de grau varien:

- Si com a conseqüència de la revisió es redueix el grau inicialment reconegut, els efectes econòmics de la revisió tenen lloc des del dia 1 del mes següent a aquell en què s'hagi dictat la resolució.
- No obstant això, si com a conseqüència de la revisió s'incrementa el grau de discapacitat inicialment reconegut i/o es declara la necessitat de concurs d'una altra persona, als efectes del corresponent complement, els efectes econòmics de la revisió tenen lloc des del dia 1 del mes següent al de la sol·licitud de l'interessat, tret que la revisió s'hagi produït d'ofici, cas en

què els efectes econòmics són a partir del dia 1 del mes següent a aquell en què l'equip de valoració i orientació (EVO) hagi emès l'oportú dictamen.

6.4. Règim d'incompatibilitats i obligacions dels beneficiaris

D'acord amb el que estableix l'article 147 de la LGSS, la condició de beneficiari d'una pensió d'invalidesa no contributiva no impedeix l'exercici de les activitats, tant si són lucratives com si no ho són, compatibles amb l'estat de l'invàlid, i que no representin un canvi en la seva capacitat de treball. Naturalment, aquesta regla general de compatibilitat té diversos matisos importants:

- Amb la finalitat de determinar si l'exercici d'una activitat per part del beneficiari d'una pensió d'invalidesa no contributiva és compatible amb el seu estat i no representa un canvi en la seva capacitat de treball, el mateix beneficiari està obligat a comunicar a l'organisme gestor de la pensió (ICASS a Catalunya) la realització de qualsevol treball per compte propi o per compte d'altri. Naturalment, l'òrgan gestor ha de valorar si, davant les circumstàncies derivades d'aquesta comunicació d'inici d'activitat, poden concórrer alguna de les causes motivadores de l'inici d'ofici d'un procediment de revisió de grau de discapacitat o malaltia crònica.
- D'altra banda, cal tenir en compte que, encara que es determini la compatibilitat de l'activitat per compte d'altri o per compte propi del beneficiari de la pensió d'invalidesa, perquè és compatible amb el seu estat i no representa un canvi en la seva capacitat de treball, els ingressos obtinguts com a conseqüència de l'exercici d'aquesta activitat poden afectar els límits d'ingressos o rendes establerts legalment, poden alterar la quantia de la pensió i fins i tot poden provocar-ne l'extinció, si se superen aquests límits. Recordem, no obstant això, que la pensió d'invalidesa no contributiva és compatible durant quatre anys amb els ingressos del treball iniciat després del reconeixement de la pensió, amb els límits que estableix l'article 147 de la LGSS.

Amb la finalitat que l'òrgan gestor de la pensió no contributiva tingui la informació necessària per a determinar els supòsits en què es pugui incórrer en causa d'incompatibilitat i aquells altres en què es pugui apreciar l'existència de causes de suspensió o extinció del dret, els beneficiaris d'aquestes pensions tenen les obligacions següents:

a) Han de presentar una declaració dels ingressos o les rendes computables de la respectiva UEC, referits a l'any immediatament anterior, al mateix temps que han de declarar les possibles variacions en els ingressos o rendes justificats, referits a l'any en curs, a l'efecte de modificar, si escau, la quantia que s'ha d'abonar, segons l'import vigent de la pensió. Aquesta declaració s'ha de presentar durant el primer trimestre de cada any, de manera que, si no es

realitza, amb el requeriment previ de l'organisme gestor al beneficiari, amb l'advertiment exprés de les conseqüències de l'incompliment, es procedeix, com a mesura cautelar, a suspendre el pagament de la pensió.

b) Han de comunicar, en el termini màxim de trenta dies des de la data en què es produeixi, qualsevol variació de la seva situació de convivència, estat civil, residència, recursos econòmics propis o d'altri computables per raó de convivència, i qualsevol altres circumstàncies que puguin tenir incidència en la conservació o en la quantia de la pensió. Si s'incompleix aquesta obligació i resulta una percepció indeguda de prestacions, l'interessat ha de reintegrar les quantitats indegudament percebudes, des del primer dia del mes següent a aquell en què ha variat la situació, sigui quin sigui el moment en què es detecti la variació. L'article 45.3 de la LGSS estableix que l'obligació de reintegrament de l'import de les prestacions indegudament percebudes prescriu al cap de quatre anys, comptats a partir de la data del cobrament, o des que va ser possible exercir l'acció per a exigir-ne la devolució, amb independència de la causa que va originar la percepció indeguda.

Finalment cal assenyalar que, a més de les conseqüències a què ens hem referit respecte de l'incompliment de les obligacions de comunicació per part dels beneficiaris, aquests poden incórrer en alguna de les infraccions tipificades en la LISOS, la qual cosa comportaria la imposició de les corresponents sancions, en funció de la qualificació que correspongui a les infraccions comeses.

6.5. Gestió de les pensions no contributives

La gestió de les pensions no contributives, amb caràcter general, correspon a l'IMSERSO a les comunitats autònomes en què no s'ha produït la transferència competencial en aquestes matèries. En l'actualitat, això únicament succeeix a Ceuta i a Melilla.

A Catalunya, l'òrgan gestor és l'ICASS, dependent del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya, l'estructura orgànica del qual ha estat establerta en el Decret 332/2011, de 3 de maig. L'ICASS té atribuïda la gestió de les pensions de la Seguretat Social per invalidesa i jubilació, en les modalitats no contributives, i la determinació del grau de discapacitat o malaltia crònica, a efectes de la concessió de la pensió d'invalidesa no contributiva.

La determinació del grau de discapacitat o malaltia crònica s'efectua amb el dictamen previ del corresponent EVO, i l'ha d'iniciar l'interessat, el representant o qui demostrï un interès legítim per a actuar en favor de persones amb capacitat greument disminuïda. En cas que la resolució sigui denegatòria de la pensió d'invalidesa, perquè no es compleix el requisit relatiu al grau de discapacitat o malaltia crònica o perquè no s'arriba a la puntuació mínima del barem determinant de la situació de dependència i necessitat del concurs d'una

altra persona, s'ha d'advertir expressament que la primera revisió de grau únicament la pot instar l'interessat una vegada hagin transcorregut dos anys des de la data en què s'hagi reconegut aquest grau.

La comprovació del compliment dels requisits que l'interessat ha de reunir en el moment de la sol·licitud, i les circumstàncies determinants de la conservació del dret a la pensió o la seva quantia, s'ha d'efectuar preferentment de la manera següent:

- a) El requisit d'edat, mitjançant el document nacional d'identitat.
- b) El requisit de residència legal, tant actual com dels períodes exigits, en territori espanyol, mitjançant un certificat dels respectius padrons municipals.
- c) La convivència de l'interessat amb altres persones en un mateix domicili, per mitjà de declaració de l'interessat, sense perjudici de les presumpcions legalment establertes respecte de la convivència dels cònjuges, fills menors o més grans incapacitats.
- d) La insuficiència de recursos queda acreditada quan l'òrgan gestor obtingui per mitjans informàtics de l'Administració tributària la informació necessària, si bé aquest mateix òrgan gestor pot sol·licitar altres documents acreditatius del compliment d'aquest requisit, o l'interessat els pot aportar voluntàriament.

Les denegacions presumptes i les resolucions dels òrgans gestors que recaiguin sobre les pensions no contributives poden ser objecte de reclamació prèvia a la via jurisdiccional de l'ordre social, que s'ha d'interposar davant l'òrgan que va dictar la resolució.

Recordem, finalment, que les revisions s'han de fer de conformitat amb el procediment establert per al reconeixement del dret a les pensions. En els casos en què la revisió d'ofici es basi en fets, alegacions o proves no adduïdes per l'interessat, l'expedient s'ha de posar necessàriament de manifest a aquest perquè, en un termini no inferior a deu ni superior a quinze dies hàbils, al·legui i presenti els documents i les justificacions que consideri pertinents.

7. Jurisprudència en matèria de pensions no contributives

En aquest apartat, assenyalarem el contingut bàsic d'algunes de les sentències més rellevants dictades en unificació de doctrina pel Tribunal Suprem en matèria de pensions no contributives. Són les següents:

- STS 3129/93, de 16 de juliol de 1994; STS 1275/94, de 30 de desembre de 1994, i STS 2618/94, de 8 de juny de 1995. Anàlisi del requisit de falta de rendes en el supòsit de beneficiaris de pensió no contributiva als quals es reconeix una pensió de viduïtat, tenint fills a càrrec.
- STS 3570/96, de 17 de març de 1997; STS 1655/99, de 17 de gener de 2000; STS 354/99, de 26 de gener de 2000, i STS 5265/2012, de 28 de juny de 2012. Composició de la Unitat Econòmica de Convivència: inclusió d'un nét menor sobre el qual el beneficiari no té guarda i custòdia.
- STS 3615/97, de 6 de març de 1998. Valoració de les rendes computables a l'efecte de determinar els límits: únicament s'ha d'acudir als criteris fiscals de la normativa de l'IRPF quan els béns no tenen un rendiment efectiu.
- STS 4329/98, de 14 d'octubre de 1999. Composició de la Unitat Econòmica de Convivència: fill internat en un centre de rehabilitació de toxicòmans. La convivència comprèn excepcionalment casos en què, si es troba absent un membre de la unitat familiar, és a causa d'una força major i de caràcter transitori.
- STS 1509/99, de 14 de desembre de 1999; STS 2284/99, de 20 de desembre de 2000; STS 6227/2010, de 29 de setembre, i STS 304/2011, de 17 de gener de 2011. Falta de rendes en el supòsit de penats en institucions penitenciàries. El fet de l'ingrés del beneficiari en un centre penitenciari no implica que els seus ingressos igualin o superin la quantia anual de la pensió fixada en la corresponent Llei de PGE.
- STS 3851/1999, de 10 de maig de 2000. Rendiments del capital mobiliari de naturalesa de guanys. El pensionista té una participació en la titularitat de les rendes del capital mobiliari, de les quals és lícit disposar per a subvenir les seves necessitats, per la qual cosa és lògic que es tingui en compte a l'efecte de reduir l'import de la pensió no contributiva.
- STS 1044/00, de 19 de desembre de 2000. Composició de la UEC: parents que van més enllà del segon grau.

- STS 1903/01, de 24 de gener de 2002, i STS 3908/03, de 23 de juny de 2004. Càlcul de l'acumulació de recursos a l'efecte de determinar el límit: s'hi ha d'incloure l'import del complement del 50% per ajuda de tercera persona.
- STS 1641/01, de 10 de desembre de 2002. Rendes computables a l'efecte de determinar el límit: s'han de considerar pels valors bruts.
- STS 7181/2009, de 21 d'octubre de 2009. Facultats de l'òrgan gestor per a reclamar el reintegrament de les quantitats indegudament percebudes per una pensió no contributiva sense acudir a la via judicial.
- STS 6790/2012, de 28 de setembre de 2012. Manera com s'ha de procedir al còmput de rendes a l'efecte d'acreditar la insuficiència econòmica per a accedir a les pensions no contributives.

8. L'assistència social

L'article 38 de la LGSS, en regular l'acció protectora de la Seguretat Social, i després d'enumerar totes i cadascuna de les prestacions que la integren, assenyalava que, com a complement d'aquestes, es poden atorgar els beneficis de l'assistència social. Aquest caràcter complementari dels beneficis de l'assistència social és compartit també pels denominats *serveis socials*.

Cal començar assenyalant que l'assistència social presenta un doble vessant: d'una banda, trobem una assistència social inclosa dins de l'acció protectora de la Seguretat Social, per la qual cosa podríem denominar-la *interna*; d'altra banda, existeix una assistència social externa, i per tant aliena a l'acció protectora del sistema públic de la Seguretat Social. Les conseqüències d'aquesta dualitat es reflecteixen també en l'àmbit competencial, ja que mentre que l'article 149.1.17 de la CE reserva a l'Estat la competència exclusiva en matèria de legislació bàsica i règim econòmic de la Seguretat Social, l'article 148.1.20 estableix que les comunitats autònomes poden assumir competències en matèria d'assistència social. En aquest últim cas, l'àmbit territorial en què s'ha d'aplicar l'assistència social que hem denominat *externa* es limita al de la comunitat autònoma que correspongui, que té competències legislatives i executives en aquesta matèria.

8.1. L'assistència social de la Seguretat Social o assistència social interna

L'article 38.4 de la LGSS estableix que qualsevol prestació de caràcter públic que tingui com a finalitat complementar, ampliar o modificar les prestacions de la Seguretat Social, en la modalitat contributiva, forma part del sistema de la Seguretat Social i, per tant, està subjecte als principis d'universalitat, unitat, solidaritat i igualtat pels quals es regeix. Tot això, com ja hem assenyalat, sense perjudici de la possibilitat que les comunitats autònomes tenen d'establir ajudes d'una altra naturalesa en el seu àmbit territorial, a l'empara del que preveu l'article 148.1.20 de la CE.

El concepte d'assistència social està contingut en l'article 55 de la LGSS, que estableix que la Seguretat Social pot dispensar a les persones incloses en el seu camp d'aplicació i als familiars o assimilats que en depenguin els serveis i auxilis econòmics que, en consideració a estats i situacions de necessitat, es considerin necessaris, amb la demostració prèvia, excepte en casos d'urgència, que l'interessat no disposa dels recursos indispensables per a fer front a aquests estats o situacions. A més d'aquesta formulació general, es fan les precisions següents:

- En els casos de separació judicial o divorci, tenen dret a les prestacions d'assistència social el cònjuge i els descendents que hagin estat beneficiaris per raó de matrimoni o filiació.
- Les condicions de la prestació d'assistència social al cònjuge i als fills, en els casos de separació de fet de les persones incloses en el camp d'aplicació de la Seguretat Social, es determinen reglamentàriament.

Aquesta assistència social té limitacions pressupostàries que condicionen notablement l'abast del dret subjectiu que tenen els ciutadans en aquest àmbit, ja que únicament la poden concedir les entitats gestores fins al límit dels recursos consignats a aquest efecte en els pressupòsits corresponents, sense que els serveis o auxilis econòmics atorgats puguin comprometre recursos de l'exercici econòmic següent a aquell en què tingui lloc la concessió. Com a excepció a aquest principi de limitació pressupostària, hi ha l'assistència social, de caràcter potestatiu, prestada per les mútues d'accidents de treball i malalties professionals de la Seguretat Social directament a favor de treballadors al servei d'empreses associades a aquestes que hagin patit un accident de treball o una malaltia professional i es trobin en estat concret de necessitat, que es finança amb càrrec al 10% dels excedents que resultin de la gestió de la mútua, després de les reserves obligatòries.

Finalment, respecte del contingut de les ajudes assistencials internes, pot ser el següent:

- Ajudes que es dispensin per tractaments o intervencions especials, en casos de caràcter excepcional, per un determinat facultatiu o en una determinada institució.
- Ajudes per la pèrdua d'ingressos com a conseqüència del trencament fortuït d'aparells de pròtesis.
- Qualsevol altres ajudes anàlogues la percepció de les quals no estigui regulada en la LGSS ni en les normes específiques aplicables als règims especials. En la pràctica, aquesta fórmula oberta es concreta especialment sobre dos col·lectius específics: les persones amb discapacitat i les persones grans.

8.2. L'assistència social a Catalunya: la renda mínima d'inserció (RMI)

Com ja hem assenyalat, les comunitats autònomes poden assumir competències pròpies en matèria d'assistència social, dins de l'àmbit que hem denominat *extern* al sistema de la Seguretat Social. En aquest sentit, a Catalunya s'ha dut a terme una producció normativa pròpia d'aquest àmbit, i del relatiu als denominats *serveis socials*. Respecte d'aquests últims, en l'actualitat es troben

regulats en la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials, norma que conté una extensa i minuciosa regulació del règim jurídic d'aquests serveis complementaris de la Seguretat Social sobre els quals la Generalitat de Catalunya té competència específica.

Quant a l'assistència social externa o autonòmica, fonamentada en prestacions dineràries, s'han generat conflictes freqüents perquè aquestes prestacions han estat vistes per l'Estat com una mena d'invasió competencial en matèria de Seguretat Social, sobretot tenint en compte la seva semblança amb les pensions no contributives del sistema. No obstant això, la primerenca STC 76/1986 va subratllar la legitimitat de la intervenció autonòmica en aquesta matèria, sempre que es tractés de prestacions finançades amb càrrec a fons autonòmics, com un mecanisme protector de situacions de necessitat específiques sentides per grups de població no inclosos en el sistema de la Seguretat Social i que actua mitjançant tècniques diferents de les pròpies d'aquest sistema, la qual cosa en aquella època calia interpretar com la prohibició de tècniques contributives.

Amb caràcter general, la regulació de l'assistència social a Catalunya es duu a terme mitjançant la Llei 13/2006, de prestacions socials de caràcter econòmic (LPSE), que constitueix el marc general per a aquestes prestacions, si bé algunes de les bàsiques tenen regulació pròpia, com és el cas de la RMI, que s'analitzarà detalladament més endavant.

La LPSE preveu el pagament de prestacions, normalment d'un perfil protector molt baix, per a determinades situacions de necessitat en què es troben les persones residents a Catalunya –amb exigències de períodes de permanència diversos segons el tipus de prestació– que no disposen de prou recursos econòmics per a fer-hi front i no estan en condicions d'aconseguir-los o rebre'ls d'altres fonts. En concret, aquestes prestacions poden ser de tres tipus: de dret subjectiu, de dret de concurrència o d'urgència social.

Nota

Són especialment interessants les prestacions de dret subjectiu, ja que, trencant una llarga tradició de precarietat en aquest tipus de prestacions, la seva concessió no està condicionada a cap disponibilitat pressupostària.

Pel que fa a les prestacions de dret subjectiu de la LPSE, la legitimitat de les quals va ser confirmada per la STC 293/2002 –cosa que al seu torn va comportar un nou redactat de l'article 38.4 de la LGSS, que és el vigent actualment–, estan regulades en els articles 19 a 23 de la mateixa LPSE, i hi destaca la denominada “prestació complementària per a pensionistes de la modalitat no contributiva, per invalidesa o jubilació” que recull l'article 21. Es tracta, en aquest cas, de complements autonòmics de pensions no contributives de la Seguretat Social per a beneficiaris que no es poden incorporar al món laboral. L'import màxim és, l'any 2013, de 106,43 euros mensuals. El règim jurídic i els requisits d'aquestes prestacions socials es troben regulats en el Decret 123/2007, de 29 de maig.

D'altra banda, i com ja hem assenyalat anteriorment, dins de l'àmbit de l'assistència social a Catalunya destaquen la Llei 10/1997, de 3 de juliol, de renda mínima d'inserció, i el Decret 384/2011, de 30 d'agost, que la desplega. La Llei de la RMI estableix que l'import màxim destinat a aquesta prestació és el que fixa anualment la Llei de pressupostos de la Generalitat, de manera que novament els drets subjectius respecte d'aquest àmbit de protecció estan condicionats per les limitacions pressupostàries.

Pel que fa als destinataris de la RMI, la Llei 10/1997 distingeix entre:

- **Titular:** persona a favor de la qual s'ha aprovat un pla individual d'inserció i reinserció social i laboral (PIR).
- **Beneficiari:** persona o persones que estan a càrrec d'un titular i que formen part del PIR.

Els requisits per a l'accés a la RMI són els següents:

- Empadronament dins l'àmbit territorial de Catalunya, i almenys dos anys de residència continuada i efectiva abans de la sol·licitud, o bé quatre dins dels cinc anys anteriors a aquesta data.
- Constituir una llar independent, com a mínim, un any abans de la data de presentació de la sol·licitud.
- Edat compresa entre els vint-i-cinc (tret que tinguin menors o persones amb disminució a càrrec seu, o que estiguin en situació de desemparament o risc social) i els seixanta-cinc anys.
- Falta de mitjans econòmics necessaris per a atendre les necessitats bàsiques de la vida. Es consideren en aquesta situació les persones o unitats familiars que no obtinguin durant els dotze mesos anteriors uns ingressos superiors a la prestació econòmica de la RMI.
- Compromís de participació en les activitats que han de formar part del PIR.
- Existència, d'acord amb l'avaluació dels serveis socials bàsics, de dificultats d'inserció social i laboral afegides.

Pel que fa a aquesta prestació assistencial, que està gestionada pel Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, està subjecta al desenvolupament correcte del PIR. La quantia es determina en funció de les càrregues familiars de la persona perceptora, i té com a finalitat atendre les necessitats d'aliments i subsistència. En el cas d'unitats familiars, s'hi han d'afegir com-

plements mensuals per cada membre addicional, si bé únicament es pot concedir una prestació per unitat familiar. En tot cas, l'import màxim de la prestació i d'aquests complements no pot superar el del SMI vigent a cada moment.

La Resolució EMO/496/2011, de 21 de gener, per la qual es fixa l'import de la prestació econòmica bàsica de la RMI per a l'any 2011, i el dels complements per membre addicional de la unitat familiar i de les ajudes complementàries, va establir les quanties següents:

- Bàsica: 423,70 euros mensuals.
- Complementos per a primer, segon i tercer membres addicional de la unitat familiar: 55,29 euros mensuals.
- Complementos per al quart i següents membres addicionals de la unitat familiar: 35,59 euros mensuals.
- Fills menors de 16 anys: addicional 41,47 euros mensuals.
- Fills amb discapacitat d'almenys un 33%: 82,94 euros mensuals.
- Famílies monoparentals amb pensions d'aliments que no superin el 50% de la prestació, o sense pensió: 82,94 euros mensuals.
- Persones soles amb un grau de dependència que els impedeixi la inserció laboral: 35,31 euros mensuals.
- Ajuda diària per hospitalització d'un membre de la unitat familiar: 14,12 euros.
- Ajuda complementària d'inserció laboral: 148,30 euros mensuals.

La durada de la prestació té un límit màxim de seixanta mensualitats, i es requereix una verificació anual dels requisits i les circumstàncies prèvia a la renovació de la prestació. Hi ha excepcions a aquests terminis de durada màxima per edat o per pobresa severa.

Resum

Una vegada analitzat el contingut de les pensions no contributives d'invalidesa i jubilació, podem concloure que la seva introducció dins de l'acció protectora de la Seguretat Social ha dotat el nostre sistema públic de la condició d'universalitat subjectiva que exigeix l'article 41 de la CE. D'altra banda, podem destacar el caràcter assistencial d'aquest tipus de prestacions de la Seguretat Social, ja que l'acció protectora es vincula directament a l'estat de necessitat provocat per la discapacitat o l'edat en relació amb la falta de recursos econòmics propis per part dels qui es troben en aquestes situacions.

Pel que fa a l'abast de l'acció protectora no contributiva, hem pogut comprovar que som davant pensions que presenten una certa uniformitat en la intensitat de la protecció, ja que els imports estan establerts amb caràcter general en les corresponents lleis de PGE. No obstant això, la quantia final que en cada cas tingui la pensió d'invalidesa o jubilació no contributives està determinada per la situació econòmica del beneficiari i per l'existència o no de la necessitat del concurs d'una altra persona perquè aquest pugui dur a terme les activitats bàsiques de la vida diària.

Finalment, hem analitzat el contingut de l'assistència social, entesa com un complement de la Seguretat Social que pot tenir caràcter intern o extern. En aquest últim àmbit, coneixem el contingut de la prestació regulada en la Llei catalana de renda mínima d'inserció, que pretén pal·liar les situacions de necessitat de persones que tenen especials dificultats d'inserció, no tenen prou recursos econòmics i no tenen dret a l'acció protectora de la Seguretat Social.

Activitats

El senyor Manuel Puig, de cinquanta-sis anys d'edat i que sempre ha residit a Girona, té reconeguda una discapacitat física en un grau del 68%, no té cap ocupació ni rendes de cap tipus, si bé té un habitatge de la seva propietat, on resideix habitualment juntament amb el seu pare, de setanta-vuit anys, el seu germà, de quaranta-cinc i el seu nét, de dotze, sobre el qual no té guarda i custòdia, però que conviu amb ell ja que els seus pares estan complint penes privatives de llibertat. El pare del senyor Puig no exerceix cap activitat remunerada, però percep una pensió de jubilació contributiva amb un import anual de 14.500 euros. Pel que fa al germà, treballa en una empresa siderometal·lúrgica a temps parcial i percep un salari anual de 17.200 euros.

Preguntes:

1. Es compleixen, en aquest cas, els requisits d'edat, residència i discapacitat per al reconeixement al senyor Manuel Puig d'una pensió no contributiva?
2. Hi ha en aquest cas una unitat econòmica de convivència? En forma part el nét del senyor Puig?
3. Es compleixen en aquest cas els límits d'ingrés per a tenir dret a la pensió no contributiva?
4. Quin import tindrà, en cas que hi tingui dret, la pensió no contributiva del senyor Puig?
5. Una vegada reconeguda la pensió, el senyor Puig té l'obligació de comunicar a l'òrgan gestor periòdicament alguna cosa? Quin òrgan gestionarà aquesta prestació no contributiva?
6. Si mor el pare del senyor Puig, i es mantenen inalterades la resta de circumstàncies, es produiria alguna variació en la seva pensió no contributiva?

Normativa: articles 136, 144 a 149 de la LGSS i Reial decret 357/1991.

Jurisprudència: la de referència assenyalada en l'apartat 7, "Jurisprudència en matèria de pensions no contributives".

Exercicis d'autoavaluació

1. La introducció de les pensions no contributives a Espanya es va dur a terme...
 - a) mitjançant la Llei 39/2006
 - b) mitjançant la Llei 26/1990
 - c) mitjançant la Llei 8/1980
 - d) Cap resposta no és correcta.
2. No hi ha a Espanya pensions no contributives en relació amb la protecció...
 - a) per viduïtat.
 - b) per invalidesa.
 - c) per jubilació.
 - d) Totes les respostes no són correctes.
3. L'import d'una pensió de jubilació no contributiva s'estableix...
 - a) en funció de l'edat del beneficiari.
 - b) en la Llei General de la Seguretat Social.
 - c) en la Llei de pressupostos generals de l'Estat.
 - d) en la Llei de pensions no contributives.
4. No és un requisit per a ser beneficiari d'una pensió d'invalidesa no contributiva...
 - a) tenir menys de seixanta-cinc anys.
 - b) haver residit a Espanya un determinat temps.
 - c) tenir un grau de discapacitat igual o superior al 65%.
 - d) tenir fills a càrrec.
5. Dels familiars següents d'un beneficiari d'una pensió no contributiva, no forma part de la unitat econòmica de convivència...

- a) el cònjuge.
- b) el germà.
- c) el pare.
- d) l'oncle.

6. El subsidi de garantia d'ingressos mínims estava regulat...

- a) en la Llei de pensions assistencials.
- b) en la LISMI.
- c) en la LGSS.
- d) en la Llei 26/1990.

7. Són causes d'extinció de les pensions d'invalidesa no contributives...

- a) la defunció de l'interessat.
- b) disposar d'ingressos o rendes suficients.
- c) la pèrdua de la residència legal a Espanya.
- d) Totes les respostes són correctes.

8. La condició de beneficiari d'una pensió d'invalidesa no contributiva no impedeix l'exercici d'activitats, siguin o no lucratives...

- a) que siguin compatibles amb l'estat de l'invàlid o que no representin un canvi en la capacitat de treball.
- b) que siguin compatibles amb l'estat de l'invàlid i que no representin un canvi en la capacitat de treball.
- c) que siguin compatibles amb l'estat de l'invàlid o que representin un canvi en la capacitat de treball.
- d) que siguin compatibles amb l'estat de l'invàlid i que representin un canvi en la capacitat de treball.

9. L'assistència social és...

- a) un complement de l'acció protectora de la Seguretat Social.
- b) una competència exclusiva de l'Estat.
- c) una prestació contributiva de la Seguretat Social.
- d) una prestació no contributiva de la Seguretat Social.

10. La prestació de la renda mínima d'inserció a Catalunya té una durada màxima, excepte casos excepcionals,...

- a) de dotze mesos.
- b) de trenta mesos.
- c) de quaranta-vuit mesos.
- d) de seixanta mesos.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. b
2. a
3. c
4. d
5. d
6. b
7. d
8. b
9. a
10. d

Bibliografia

Barcelón Cobedo, S.; González Ortega, S. (2012). *Introducción al derecho de la Seguridad Social* (6a. ed.). València: Tirant lo Blanch.

Blasco Lahoz, J. F.; López Gandía, J. (2012). *Curso de Seguridad Social* (4a. ed.). València: Tirant lo Blanch.

Blasco Lahoz, J. F. (2001). *Las pensiones no contributivas*. València: Tirant lo Blanch.

Fernandez Orrico, F. (2002). *Las pensiones no contributivas y la asistencia social en España*. Madrid: Marcial Pons.

Sempere Navarro, A.; Barrios Baudior, G. (2001). *Las pensiones no contributivas*. Pamplona: Aranzadi.

Vida Soria, J. i altres (2012). *Manual de Seguridad Social* (8a. ed.). Madrid: Tecnos.